

**LOYIHA METODI ASOSIDA O`QITISHNING ASOSIY ANIQ
MAQSADI VA SAMARADORLIGI**DOI: <https://doi.org/10.53885/edinres.2021.28.59.001>**Navro'zov Ikrom Nurullayevich***Navoi davlat pedagogika instituti mustaqil tadqiqotchi*

Annatsiya. Mazkur maqolada loyiha metodi asosida o`qitishning asosiy aniq maqsadi va samaradorligi, loyiha metodi asosida o`qish jarayonida o`zini va o`zidagi imkoniyatlarini shakllantirish, tadqiqotchilik ko`nikmasini rivojlantirish, o`qitish amaliyotida loyiha metodi hamda o`quv loyihasi haqida bayon etilgan.

Калит сўзи: loyiha, loyiha metodi, ta`lim-tarbiya, muammoli vaziyat, tahlil qilish, muammolarni anglash, loyiha topshirig`i.

Аннотация. В данной статье описывается основная цель и эффективность проектного обучения, формирование личности и потенциала в процессе обучения на основе проектного метода, развитие исследовательских навыков, проектный метод в педагогической практике и данный учебный проект.

Ключевые слова: проект, метод проекта, образование, проблемная ситуация, анализ, понимание проблемы, проектное задание.

Annotation. This article describes the main purpose and effectiveness of project-based learning, the formation of self and capacity in the learning process based on the project method, the development of research skills, the project method in teaching practice and the training project given.

Keywords: project, project method, education, problem situation, analysis, problem understanding, project assignment

Loyihalash asosida o`qitish ta`lim-tarbiyaning ma`lum bir vazifalarini hal qiladi: loyiha asosida o`qitiladigan har bir ishtirokchida shaxsiy ishonchning o`shishiga yordam berish, uni o`z-o`zini ro`yobga chiqarishi va refleksiyasiga yordam berish. Ko`rsatilganlar "yutuq vaziyati"ni darsda (yoki darsdan tashqari) so`zda emas, amalda his qilish orqali o`quvchi o`zining kerakligi, omadli ekanligini va turli muammoli vaziyatlarni bartaraf qila olish qobiliyatiga ega ekanligini bilishiga olib keladi.

O`quvchi loyiha metodi asosida o`qish jarayonida o`zini va o`zidagi imkoniyatlarini his qiladi. Jamoada birgalikda ishlash davomida o`z hissasini anglaydi, hamda loyiha topshirig`ini bajarish jarayonida yangi bilim va ko`nikmalarga ega bo`ladi, loyihani bajarish vaqtida o`quvchilarda natijaga erishish uchun jamoa bo`lib ishlashning ahamiyatini anglash rivojlanadi. O`quvchining ijodiy topshiriqlarni bajarish jarayonida hamkorlik faoliyati, ularda kommunikativ xususiyatni rivojlantirishni ilhomlantirish, muammolarni hal qilishda o`z yondashuvi, oz nuqtai nazariga ega bo`lish ko`nikmasi va shu bilan birga boshqalarni eshita bilish, o`zida ba`zida o`z fikriga to`la qarama-qarshi bo`lgan boshqalarni eshita bilish xususiyatini rivojlantiradi. Loyihalar metodi o`quvchilarda mushohada-tafakkur qobiliyatini rivojlantirishda muhim o`rin tutadi.

Loyiha metodi orqali o'quvchida quyidagi ko'nikmalarni rivojlantirish maqsad qilib qo'yiladi:

Tadqiqotchilik ko'nikmasini rivojlantirish;

-muammoli vaziyatni tahlil qilish, muammolarni anglash, manba va adabiyotlardan zaruriy ma'lumotni ajratib olish va ulardan foydalanish;

- amaliy vaziyatlarni kuzatishni tashkil qilish, ularning natijalarini belgilash va tahlil qilish;

- farazlar qurish, ularni tekshirishni amalga oshirish, umumlashtirish, xulosalar chiqarish.

Ko'rsatilgan maqsadlar ta'lim kengligini alohida tashkil qilib, shaxsning sifatlariga ta'sir qiladi. O'quvchida o'zgarish uchun shaxsiy o'sish jarayoni boradi. «Men» so'zi konsepsiyasini amalga oshirish uchun qobiliyatni shakllantiradi, dunyoni bilish va tadqiq qilish, bilishning tafakkur vositalarini o'zlashtirish amalga oshiriladi.

O'qitish amaliyotida loyiha metodi qo'llanilganda o'quvchida turli qobiliyatlar rivojlanadi, an'anaviy o'qitishda esa (dars o'tishda) "bilimlar" beriladi. An'anaviy ta'limda o'quvchiga bilim berishda o'qitishning tasviriy-tushuntirish metodi ustuvor bo'ladi. O'quv jarayoni bu metod bilan to'la nazorat qilinadi, o'quvchilarning ustidan nazorat, mavzuni reproduktiv shakldagi so'rovi amalga oshiriladi. Bu yondashuvning asosiy maqsadi bilimlar, ko'nikma, malakalarni shakllantirish, faoliyatning yetakchi ko'rinishini qayta tasvirlash bo'ladi. Loyiha metodi esa o'qitilayotganning shaxsiga qaratilgan bo'ladi. Shaxsning rivojlanishini ko'rsatgichlaridan biri o'quvchilarning mushohada qilish ko'nikmalari (sintez, qiyoslash, umumlashtirish, turkumlash, induksiya, deduksiya, mavhumlashtirish va boshqa)larni o'zlashtirishlari bo'ladi. Eng asosiysi esa, o'quvchida o'z shaxsining o'sishiga ehtiyoj qiziqish paydo bo'lishi, o'zini o'zgartirish, hissiy-obrazli sohani rivojlanishi, hissiy qadriyat munosabatlari malakasini olish bo'ladi. Loyiha asosida ana shu tarzda o'qitish sinf-dars tizimiga muqobil turadigan samarali metod bo'ladi. Lekin an'anaviy me'yorni to'la siqib chiqarishi mumkin emas. Chunki jahon ta'lim tizimida yuz yil davomida pedagogik usullar, yondashuvlar, texnologiyalarning oltin zahirasi to'plandi. Mutaxassislarning fikricha, loyiha metodi ta'limning boshqa ko'rinishlariga qo'shimcha sifatida foydalanilib, shaxsning o'sishini jadallashuvi sifatida chiqadi.

O'quv loyihasi yoki tadqiqot o'qituvchi nuqtai nazaridan qaraganda bu rivojlanish, o'qitish va tarbiyaning integrativ didaktik vositasi. U o'quvchida loyihalash va tadqiqotning o'ziga xos o'quv ko'nikmalarini yuzaga kelishi va rivojlanishiga imkon beradi. O'quv loyihasi yoki tadqiqot o'quvchilarga aynan quyidagilarni o'rgatadi:

- muammolashtirish (muammolar kengligini ko'zdan kechirish va muammolar ostidagi muammolarni ajratish, bu muammolardan kelib chiqadigan yetakchi muammo va topshiriqlarni qo'yish.

- o'quvchining mazmunli faoliyatini shakllantirish va rejalashtirish;

- o'z-o'zining faoliyatini tahlil qilish va refleksiya (loyihaning muammolarini yechishning natijasi va muvaffaqiyatli bo'lishi);

- o'z faoliyati natijalarini va ishning borishini ko'rsatish;

Loyiha ilmiy metodik jihatdan anglangan, umumlashtirilgan, turkumlangan va uni samarali qo'llash doiralari belgilangan bo'lishi kerak. Pedagogikada innovatsiyalarning kuchli rivojlanishi loyihalash metodini keng qo'llash imkoniyatini beradi va o'quv loyihalarini turkumlash, ularni metodik bajarish, ta'lim tizimiga o'quv loyihalarining kiritilishi bilan yangi kurslarning shakllanishi bilan zarur bo'ladi. O'quv yurtida ta'lim-tarbiyada o'quv loyihalari yetakchi o'rinni egallaydi. Bilishning bunday maqsadlari uchun bilimning turli sohalari jalb qilinadi. Loyihalar turli darajalar bo'yicha turkumlanadi. Misol uchun, mavzu sohalari bo'yicha, faoliyat hajmlari bo'yicha, amalga tatbiq bo'yicha, ijrochilar soni, natijalari muhimligi bo'yicha. Loyihalar tipiga tegishli ravishda ularning barchasi yakka mualliflik xususiyatiga ega bo'lib, u noyob bo'ladi. Barcha loyihalar qandaydir bir maqsadga erishishga yo'nalgan bo'ladi. Shu bilan birga vaqtda vaqtinchalik cheklashlar bo'ladi. O'quv loyihalari turli xil bo'ladi. Bir dars mashg'ulotiga tegishli bo'lganidan toki bir yil muddatga mo'ljallangan loyihalar. Yakka tartibdagi, guruh va turli yoshga mo'ljallangan umum maktab miqyosida amalga oshiriladigan loyihalar bo'ladi.

Loyiha natijalari o'z shakliga ko'ra har xil bo'lishi mumkin. Misol uchun, videofilm, multimedia, prezentatsiya, spektakl, qonun loyihalari, o'yinlar va boshqalar. Vaqt bo'yicha loyihalar mini loyihalarga bo'linadi. Ular dars yoki darsning bir qismini egallaydi. Qisqa muddatli loyihalar 2-6 darslarning davomida amalga oshiriladi. O'rta muddatli loyihalarda darsdan tashqari va dars mashg'ulotlarida 12-15 dars mashg'ulotlari, shuningdek uzoq muddatli loyihalarga sarflanadi. Shuningdek to'la sikl darsdan tashqari bajariladi.

Loyihani bajarish orqali o'quvchi o'z kuchini, o'z bilimlarini ishga solish, foyda keltirish, o'zi erishgan natijani ko'pchilik oldida ko'rsatadi. Bu o'quvchilarning ko'pincha o'zlari vazifa ko'rinishida shakllantirgan va qiziqarli muammoni yechishga qaratilgan faoliyatidir. Ushbu faoliyatning natijasi muammoni yechishning topilgan usuli – amaliy xususiyatga ega. U muhim amaliy ahamiyatga ega va kashfiyotchilarning o'zi uchun qiziqarli va ahamiyatlidir.

Adabiyotlar.

1. Зиёмухаммадов Бўри. Педагогик маҳорат асослари. Ўқув қўлланма. Тошкент – “ТИБ-КИТОБ” - 2009
2. <http://www.educom.ru/ru/documents/archive/advices.php>
3. <http://www.researcher.ru/ШевченкоН.И.> Технологии обучения истории в старшей школе.
4. Новиков А.М., Новиков Д.А. Образовательный проект: методология образовательной деятельности. - М.,2004.